

شکوہ فریدی - بابا فرید گنج شکر

(1280 - 1188ء)

اقل شیخ فرید شکر گنج، عارف اہل ولایت
یک یک سخن زبان اویدی دا، راہبر راہ ہدایت
(میاں محمد بخش)

تعارف:

بابا فرید پنجابی زبان دے پہلے شاعر نہیں۔
جیناں دا کلام ساڈے کول محفوظ تے نمونہ دے طور تے
موجود اے۔ آپان صرف شاعر بلکہ اہل وبلہ دے عالم دین،
بزرگ، صوفی تے صاحبِ رامت درویش سن۔ آپ
چشتیہ سلسلے دے پیچھے وڈے بزرگ سن تے حقاہ خواہ
صبر الدین، چشتی اجمیری آپ دے دادا مرشد سن۔
بابا فرید نے اہل اخلاص، محبت تے اعلیٰ اخلاقی قدراں
باروں برصغیر دے اُن گنت لوکاں نوں ملتان کیتاتے
اسلام دی نورانی شمع نوں ہمیشہ لئی ایسی علاقے وچ
روشن کر دتا۔

حالاتِ زندگی:

بابا فرید دا اصل ناں ”مسعود“
سی۔ جد کہ فرید الدین گنج شکر آپ دے القاب سن۔
آپ گنج شکر دے لقب توں زیادہ مشہور ہوئے جہدے
ایں منظر وچ کافی سہاواں روایات مشہور نیں۔ بابا فرید
ملتان دے نیڑے اک قصبہ کوٹھوال وچ پیدا ہوئے۔
ایہ قصبہ آج وی ملتان توں اٹھارہ گز دور کلو میٹر دے

فاصلے تے چڑھدے پاس سنت بُدھلا روڈ اُتے آباد اے۔

آپ ۱۸۸۸ء نوں جمال الدین سلیمان دے گھر پیدا ہوئے۔
آپاری والدہ مبارہ داناں قریب سمیٹی سی۔ آپ نے
اپنی والدہ توں ای سڈھلی تعلیم حاصل کیتی۔

ملتان دے عالم دین حضرت مولانا مناج الدین
ترمذی پوریاں دے مدرسہ توں عربی، فارسی، قرآن،
حدیث، فقہ تے تفسیر توں علاوہ درجہ مرجع علمیاں
درجہ مہارت حاصل کیتی۔ اک جاری آپ اپنے استاد
دے مدرسہ مرجع تفسیر "ونافع" پڑھ رہے سن کہ
حضرت خواجہ مختار ماکھی تشریف لیا تے۔ آپ توں
مطالعہ درجہ رُجھا دیکھ کے پچھیا کہ پڑھدے پئے او؟
بابا فرید نے جواب دتا "نافع"۔ مختار ماکھی نے پچھیا کہ
ایہہ تہا توں کجھ نفع وی دیوے گی؟ آپ نے اونہاں دل
ویکھیا، سمجھ گئے تے فوراً پکار اٹھے "مینوں ایسی کتاب
توں نہیں سُلّوں تہاڈی ذات توں نفع ملے گا"۔ انج بابا فرید
مختار ماکھی پوریاں دے فرید پور کے صوفیاں دے چشتیہ
سلک درجہ شامل ہوئے۔ ملتان توں بعد آپ نے
اپنے مرشد دے حکم نال احمد دھن (موجود پاک پٹن)
مرجہ ڈیرا لایا۔

بابا فرید نے پاک پٹن آکے جہالت دے
بشیریاں، مرجہ ڈیرا ہندوواں تے غیر ملکاں توں اپنے
اعلیٰ اخلاق تے دربارے نال متاثر کر کے دین اسلام وچ
داخل کرن داکم شروع کیتا۔ آپ اپنی زندگی دے

اخیر تک پاک پشن ای رہے۔ آپ دارمین و رہا 1280ھ۔
آپ نے پاک پشن و حج و قرات پائی تے ای تقویٰ و حق نہیں

بابا فرید دی شاعری تے شاعری داسا خند:

بابا فرید اک عظیم تے پاشریعت
صوفی بزرگ، مبلغ اسلام تے شاعر سن۔ آپ دی شاعری
تے دیگر تعلیمات دی بنیاد قرآن، حدیث، تفسیر، فقہ تے
سنت رسول اے۔ آپ نے لوکاں نوں نہ صرف اسلام دی
تبلیغ کیتی سکوں اپنی شلوکاں، بولیاں، شاعری دی
راہیں اعلیٰ اخلاقیات تے جانی نرسن دا ڈھنگ دسیا۔
آپ دا پنجانی کلام شلوکاں یا دوہڑیاں دی شکل و ج
دستیاب اے۔

بابا فرید دا بوجہ تامل گور و رشتہ صاحب
راہیں ساڈے تیکر اپڑیا اے۔ جنہوں سکومت مذہب
دے پانی بیاگرو ٹانگ نے بابا فرید دی وفات توں نیڑے
تپڑے دو سو ورہیاں بعد مختلف جگہاں تے درویشاں دے
کلام توں اکٹھا کر کے ترتیب دتا اے۔ ادس ویلے بابا فرید
دے سجادہ نشین شاہ بہرام (ابو سلیم فرید ثانی) زندہ سن
بابا گرو ٹانگ نے ادنہاں دی اجازت نال بابا فرید دے شلوک
رشتہ صاحب و حج شامل کیتے سن۔

شلوک دی تعریف :-

بایاقرید دی شاعری منف، شلوک ۱۔
 جڈا صفا خان پوراں نے اپنی کتاب فوآکھیا بایاقرید تے
 وچ شلوک دے حوالہ نال لئی جوڑی بخشاں مگروں
 درج ذیل تعریف یتھی اے :-

” شلوک دوپاد دورو مہیاں والی
 اک اچھی نظم اے جس نوں کسے اللہ کوں
 نے لکھیا اے۔ ایس وچ موضوع دی قدیشیں
 رب دی حمد توں لے کے سرکار مشیر
 دے ظلم تے جبر نوں موضوع بنایا جاسدا اے“

سادگی :-

بایاقرید دے کلام دی سب توں وڈی خوبی
 سادگی اے۔ تے اے سادگی تن طرح دی اے :-

- 1- لفظاں دی سادگی
- 2- مضمون دی سادگی
- 3- بیان دی سادگی

1- لفظاں دی سادگی: ایسی توں مراد اے اپنی بایاقرید تے

اپنے شلوکاں وچ جیدری پنجابی زبان ورتی اے، اوہی

وچ بہت زیادہ سادہ، آسان تے عام فہم الفاظ ورتے

نیں۔ اوہی وچ اے وے اوس زمانے وچ پنجابی

مڈھلے درجے وچ سی۔

2- **مضمون دی سادگی:** ایسی ذرا مطلب اے پٹی بابا جی نے دین اسلام دے ڈو گئے مسئلہ، فقہ دے اصول تے علم الکلام دیاں گتھیاں تے قرآن مجید دیاں آیتاں دے ڈو گئے مفہوم بیان نہیں کیتے۔ کیوں ہے اوہ جس طبقے نال مخاطب سن اوہ ان ایس طبقہ دے تے دین اسلام توں ناخاں سی۔

3- **بیان دی سادگی:** ایسی ذرا مطلب اے پٹی بابا جی نے اپنی مضمونان، خیالات تے سوچاں توں بیان کرنے لئی دروں و دو آسان اسلوب اختیار کیتا اے۔ بابا جی دا شلوک ایہ ہے: **فریدا جے تیں ماسن مکیاں تیں نہ ماریں گھم اپنڑے گھر جائے پیر نہیں دے جھم**

لے **عاجزی تے انکساری:**

قرآن مجید فرقان حمید دا ارشاد اے: **”توں زمین اُتے آکڑ آکڑ کے نہ چل۔ کیوں ہے توں نہ زمین توں پہاڑ سکدا ہیں تے نہ ری توں پہاڑاں دی اُچیاں تیک اپڑ سکدا ہیں“** ایسی لئی بندے توں لپھوٹ کیتی جاندی اے پٹی اوہ ٹکرتے غور توں اپناں دے بجائے عاجزی تے انکساری توں جہائی لڑن دا وٹیرا بنا تے کیوں ہے اللہ تعالیٰ توں عرفا عاجزی تے انکساری پسند اے۔

ایسی لٹی جیٹ کے بندے عاجزی کے اندازی ٹوں کم لیندے
 نہیں وہ اللہ تعالیٰ دے ٹیٹے بوندے نہیں کیوں جے بچتے
 انگسار ٹیک بندے دی سب ٹوں وڈی صفت اے -
 آپ نے فرماؤند نہیں:

ے فریدا میں ٹوں مار کے قہج کر نلی کر کے لٹ
 بوندے خزانے رب دے بوندے سو لٹ

مقصد اے اپنی فریدا اپنے من یعنی غور کے ٹیک ٹوں منج
 طرح کٹ کے باریک کر - اپنے اند عاجزی کے اندازی
 پیدا کر - عاجز کے انداز اگے رب اپنے بوندے خزانیاں
 دے لے لے کھول دیندا اے - اگے اے جو پسند اے
 ایساں خزانیاں وچ لٹ اے -

ے فریدا ایسا ہو رہو ، جیسے لکو مسیت
 پیروں ہیٹو لٹا رہے کدی نہ چھوڑے ہریت

one reference is enough for a single argument.

← قناعت پسندی:

قناعت ٹوں واد اے اپنی قصیدے
 لعیب اے صابر کے شکار رہنا - جو کچھ اللہ ولوں حل جادے
 اوپر اے اے التفارنا کے کوئی گدہ شکوہ نہ کرنا تے نہ ہی
 ہٹا لو جو لے لاچ کرنا، اپو قناعت پسندی اے -

جیٹ کے ٹوں قناعت پسند نہیں بوندے وہ لالچی تے
 حاصل بوندے نہیں - ادنیٰ ٹوں ہٹا حاصل کر کے دی مہر
 نہیں آؤندا - بلکہ پور ٹوں پور دل ددھدے جاندے نہیں -

قناعت نہ پون پاروں لوک کئی سہاراں وچ مبتلا ہوا تے
 نہیں - یعنی ادنیٰ وچ رہیں ، رشوت ، ڈاکا ، ملاوٹ

جھوٹ، قریب کاری، صکاری، تے جالاکئی، بدکاری تے ظلم تے
 سٹے درگیاں، بیمار پاں ورج مبتلا ہو جانڈے نیں۔
 ایس توں اڈ بابا جی کدی چنگا کھانا نہیں سن کھاندے،
 کدی چنگا کپڑا نہیں سن پہن دے۔ سکی روٹی پانی ورج
 کھتوں کے کھاندے سن۔ کھدرا لباس پاؤندے سن تے
 جرجے ورج رہندے سن۔ یعنی عبرتے قناعت توں کم لے
 کا مادہ زندگی تیردے سن۔
 آپ فرماؤندے نیں:

۷۔ رُکھی سکی کھانکے کھنڈا پانی پی
 فریدا دیکو پرائی جو پڑی نہ تر سائیں جی
 فریدا روٹی میری ماؤ دی لا پھون میری کھکو
 جنہاں کھادی جو پڑی گھنڈ سہیں گے ڈکو

use elaborate and self explanatory headings.

۸۔ نماز:

قرآن مجید ورج 700 واری غازی تلقین کیتی گئی اے۔
 اللہ تعالیٰ دارشاد اے:

”اے لوگو غازی قائم کرو تے زکوٰۃ دیو“

ایس توں اڈ ارشاد ہوئدا اے:

”نماز مومن دی صلاح اے“

”نماز دین دا ستون اے“

”نماز انسان توں پرائی توں روکدی اے“

بابا فرید غازی سخی مال پابندی فرماؤندے سن تے اپلا
 ویدال توں وی غازی پڑھن دی تلقین فرماؤندے سن۔

آپ نے شلوکان راہیں نماز پڑھیں دی بار بار تاکیدی عالی اے۔

۱۔ اٹھ دیا سٹیا تول جھاڑو دے مسیت
تول ستار ب، جاگ اٹھیں ڈاٹھ لے نال پرچا

۲۔ اٹھ دیا وٹو سٹار، صل نماز گزار
جوسر سائیں نہ نیویں سو سر لپا رتار

۳۔ فریادے نماز اکٹیا اپہ بھلی نہ ریت
کسی وی چل نہ آیا پنج وقت مسیت

add more arguments in this part.

improve the structure and the headings quality part.

مکدی گل:

مکدی گل اپہ اپنی بابا فریادے شلوک
نہ وہ بہترین شاعری دا اچا لے سٹیا غوث شیں مکدی
۱۔ اعتبار نال وی اسلام دی تبلیغ تے اخلاقیات دا اعلیٰ
درس شیں۔ آپ دے شلوک اپڑوہ کے روحانی لذت
حسوس ہوئی اے۔ دل چڑھیاں تے نیکی ول مائل
ہو جاندا اے۔ شلوکان دی نیکی مٹھی زبان، عاجز مسن
والے دے نال راہیں دل وچ لہر جاندا اے۔